

Mzdy a pracovné podmienky v oblasti sociálnych služieb

Zhrnutie projektu¹ [WICARE](#), február 2015

Úvod

Project WICARE slúži na získanie lepších informácií pre odborové organizácie o mzde a pracovných podmienkach v sektore sociálnych služieb v Európe. Je to spoločná iniciatíva EPSU a dvoch výskumných inštitútov – AIAS na Univerzite v Amsterdame a CELSI v Bratislave – spolu s nadáciou Wageindicator. Projekt pokryl všetkých 28 krajín EÚ, ako aj šesť krajín bývalého Sovietskeho zväzu (CIS). V roku 2014 zamestnával sektor sociálnych služieb EU28 skoro 10 miliónov ľudí v rámci dvoch podsektorov: Ústavná starostlivosť a Činnosť sociálnych služieb bez ubytovania. Od roku 2008 do 2014 zamestnanosť v tomto sektore vzrástla o 1,6 milióna. Celkovo pracuje v sektore sociálnych služieb v EÚ 82 percent žien. Priemerný vek zamestnancov sa odhaduje na 43 rokov.

Získavanie údajov pomocou webového prieskumu a pomocou prieskumu v tlačenej forme

Jadrom projektu WICARE sú analýzy údajov o práci a mzdách získaných s kontinuálneho webového prieskumu [WageIndicator](#). Pozývame všetkých, ktorí navštívia národné webové stránky WageIndicator, aby sa zúčastnili tohto prieskumu. Na analýzu sú využívané údaje získané od zamestnancov v oblasti sociálnych služieb v ústavnej starostlivosti a v rámci činnosti sociálnej starostlivosti bez ubytovania, ktoré boli získavané v období od 1.1.2013 do 31.9.2014², a to z webového dotazníka aj jeho vytlačenej verzie, ktoré distribuovali národné pobočky EPSU. Získané údaje pochádzajú z 34 krajín, ale menej ako 20 vyplnených dotazníkov v 12 krajinách poskytlo príliš malé množstvo údajov, a tak ich nebolo možné analyzovať. Zvyšných 22 krajín bolo

---

¹ Správa projektu [WICARE](#) z novembra 2014. Projekt bol podporený Európskou komisiou pomocou Programu priemyselných vzťahov a sociálneho dialógu (Nr. VS/2013/0404). Autori: Kea Tijdens a Maarten van Klaveren, Univerzita Amsterdam / Amsterdam Institute for Advanced labour Studies (AIAS). Partneri: EPSU (Richard Pond a Mathias Maucher), [WageIndicator](#) (Paulien Osse) a [CELSI](#) (Brian Fabo a kolegovia).
Výhradnú zodpovednosť za projekt preberajú autori. Viac informácií nájdete na <http://www.epsu.org/a/10010>.

² AZE, BEL BLR, KAZ, RUS, UKR: 31.1.2015.

zahrnutých do analýzy, z toho 10 krajín z EU15, 8 krajín z nových členských štátov a päť z Ruskej federácie a bývalých krajín Sovietskeho zväzu. V rámci krajín sa počet dotazníkov pohybuje od 20 v Bulharsku po 2 911 v Holandsku. V týchto krajinách začalo vyplňať dotazník až 9 143 zamestnancov. Platné údaje o mzdách, ktoré boli použité, poskytlo 4 413 respondentov.

Výsledky sú odrazom názorov zamestnancov na ich platy a pracovné podmienky. Nemusí to súhlasiť s tým, ako to vnímajú odborové organizácie na základe dohodnutých zmluvných podmienok, ktoré nimi nie sú považované za tak zlé. Rozdiely v ponímaní situácie môžu vznikáť z toho dôvodu, že zamestnanci nepoznajú ustanovenia kolektívnych zmlúv, alebo tieto kolektívne zmluvy nie sú správne plnené na lokálnej úrovni. Navyše, je nutné si uvedomiť, že už existujúce platné zákony a nariadenia, zamerané napríklad na zdravie a bezpečnosť práce, nemusia (plne) vyhovovať „podmienkam v reálnom živote“.

Záverečná poznámka k údajom sa týka faktu, že dotazník bol dobrovoľný. To naznačuje, že získané údaje nepokrývajú názory všetkých zamestnancov v oblasti sociálnej práce, čo by sa dalo predpokladať až z dotazníka vyhotoveného z náhodne vybraných respondentov. Takže závery zo zistení by mali byť vytvárané opatrne.

Charakteristika zamestnania

Vo všetkých krajinách, okrem dvoch, boli viac ako siedmi z desiatich respondentov zamestnanci. Samostatne zárobkovo činné osoby v oblasti sociálnych služieb predstavujú len veľmi malé percento. V 12 z 22 krajín je väčšina zamestnaná v organizáciách verejného sektora, v tri krajinách viac ako päť zamestnancov z desiatich pracuje v organizáciách súkromného sektora a v jednej krajine v neziskových organizáciách. Podiel zamestnancov so zmluvou na dobu neurčitú sa v rámci krajín veľmi líši, od 43 do 96 percent.

Čo sa týka počtu odpracovaných rokov, v niektorých krajinách štyria z desiatich zamestnancov pracovali v tejto oblasti menej ako 5 rokov, kým v niektorých iných krajinách to isté percento zamestnancov tu pracovalo viac ako 30 rokov. Vo väčšine krajín je priemerný počet odpracovaných rokov pre mužov a ženy skôr nízky.

Zamestnanecké štruktúry a schopnosti

Dotazník obsahuje otázku: „Aké je vaše povolanie?“. Odpoveď bola daná ako možnosť výberu z približne 130 profesných titulov. Na začiatku projektu sme zistili, že vytvoriť

zoznam relevantných profesií bolo značne náročné v niektorých krajinách, opozdilo sa tým spustenie dotazníkov a/alebo to dokonca bránilo presvedčiť pracovníkov vyplniť dotazník. Problém, o ktorom sa zmieňovalo niekoľko pobočiek EPSU, bol ten, že zoznam nekorešpondoval s národnou kategorizáciou profesných skupín a že profesie neboli rozpoznateľné kvôli použitej terminológii. Pridružený problém bol ten, že hranice medzi ústavnou starostlivosťou, sociálnou prácou a zdravotnou starostlivosťou nie sú rovnaké vo všetkých krajinách. Návrh bol, aby sme pracovali s 20 – 30 kľúčovými profesiami (miesto 130) a zároveň by sme poskytli priestor na vpísanie svojej profesie. Avšak kódovanie pracovných titulov v jazykoch 34 krajín bolo považované za príliš namáhavé.

Naša štúdia skúmala zamestnanecké štruktúry a schopnosti v oblasti sociálnych služieb. Čo sa týka kompozície zamestnancov v oblasti sociálnych služieb, tu sme našli markantné rozdiely v rámci krajín. Opatrovatelia vrátane osobných asistentov a opatrovateľov detí tvoria najväčšiu skupinu vo všetkých krajinách. Okrem troch krajín, približne traja z desiatich pracovníkov sú zamestnaní v oblasti ošetrovateľstva a zdravotníctva. Skoro vo dve krajinách sa minimálne dvaja z desiatich pracovníkov v oblasti sociálnych služieb zúčastnili nejakých školení. V Rakúsku, Taliansku, Luxembursku a v Portugalsku bola miera poskytovania školení zamestnávateľom veľmi nízka.

Šesť až osem pracovníkov z desiatich sa domnieva, že majú dostačujúcu úroveň schopností pre svoju terajšiu pracovnú pozíciu. Dvaja až štyria pracovníci z desiatich sa domnievajú, že majú vyššiu kvalifikáciu, ako je nutné. Na druhej strane, nižšia kvalifikácia nie je v oblasti sociálnych služieb problém.

Platové ohodnotenie

Vo všetkých krajinách je priemerná mzda vyššia ako je mediánová mzda, čo znamená, že existuje relatívne veľká skupina v dolnej časti rozdelenia miezd a menšia skupina respondentov, ktorí majú vyššiu mzdu. Hlavne v piatich krajinách (Portugalsko, UK, Česká republika, Litva a Bielorusko) sú mzdové rozdiely medzi odborníkmi a pracovníkmi v oblasti pomoci v domácnosti a starostlivosti výrazné.

Čo sa týka podielu respondentov zarábajúcich hrubú hodinovú mzdu nad alebo pod hranicou najnižšej mzdy (dve tretiny národnej hodinovej mediánovej mzdy), vo východnej Európe bol podiel nachádzajúcich sa pod hranicou veľmi malý. Naopak, vo väčšine krajín západnej Európy je podiel tých, ktorí sa nachádzajú pod hranicou nízkej

mzdy, markantný. V Belgicku, Nemecku a v Holandsku bol podiel zamestnancov s nízkou mzdou nad 30 percent, dokonca u žien to bolo o niečo vyššie.

Platba za nadčasy sa v poslednom platovom období objavuje veľmi málo, hlavne v Rakúsku a v Litve. Celkovo, určenie mzdy na základe výkonu je spomínané len veľmi málo.

Zastúpenie pracovníkov

Myslíme si, že vo väčšine krajín štyria až siedmi pracovníci v oblasti sociálnych služieb z desiatich sú chránení kolektívne dohodnutou zmluvou. Vo Holandsku a v Slovinsku je tento podiel o trochu vyšší. Celkovo, veľký podiel pracovníkov nevie, či sú chránení kolektívnou zmluvou, je to markantné najmä v Belgicku, Taliansku, Portugalsku a v UK.

Z prieskumu vyplýva, že veľmi vysoký podiel členstva v odboroch je v Rakúsku, Slovinsku a v Bielorusku, dosť vysoký podiel je aj v Belgicku, naznačujúc, že v týchto krajinách boli odborové hnutia aktívne zapojené do prieskumu WICARE.

Pracovná doba

Najbežnejší je 32-40 hodinový pracovný týždeň pre pracovníkov sociálnych služieb vo väčšine krajín. Veľmi dlhá pracovná doba, až 48 hodín do týždňa, je na Slovensku, v Bielorusku a Kazachstane, kde skoro dvaja z desiatich respondentov uvádzali, že pracujú v rámci takejto pracovnej doby.

Práca na zmeny alebo nepravidelný pracovný čas sú bežné v oblasti sociálnych služieb. Najčastejšie je to vo Francúzsku, Taliansku, Holandsku a v Bulharsku, ale majú s tým skúsenosť aj skoro štyria z desiatich pracovníkov vo všetkých krajinách.

Pracovné podmienky

Pokiaľ ide o stress spojený s prácou, prišli sme skôr k rozmanitým záverom k opýtaným otázkam. Skoro vo všetkých krajinách približne traja až piati pracovníci z desiatich si myslí, že ich práca pre nich predstavuje každodenný stress. V tých desiatich krajinách, kde sme sa pýtali na otázky: „Považujete svoju prácu za psychicky vyčerpávajúcu?“ a „Považujete svoju prácu za fyzicky vyčerpávajúcu?“, dvaja až piati pracovníci to tak pociťujú denne.

Spokojnosť s prácou

Vo všetkých krajinách, okrem dvoch, spokojnosť so mzdou získala najnižšie hodnotenie zo všetkých piatich hodnotení spokojnosti. Hodnotenie „veľmi nespokojný/á s platom“

bolo označené veľmi často, hlavne v Bulharsku, Maďarsku, Slovinsku, Bielorusku, Kazachstane, Ruskej federácii a v Ukrajine. Spokojnosť s prácou, istotou práce a pracovnou dobou získali vyššie hodnotenie vo všetkých krajinách.

Sociálno-demografická charakteristika pracovníkov v oblasti sociálnych služieb

Priemerný vek respondentov bol rôznorodý, najmladšie vekové kategórie boli hlavne v Portugalsku. Čo sa týka pohlavia, v skoro všetkých krajinách, okrem jeden – Taliansko, bola väčšina žien. Úroveň vzdelania pracovníkov v oblasti sociálnych služieb sa značne líši v rámci krajín, veľký podiel vyššie vzdelaných pracovníkov bol najmä v Ruskej federácii.

***